

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ
АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Науково-методичний збірник

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ: ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Київ - Вінниця, 2010

Духовно-моральне виховання і професіоналізація особистості: виклики XXI століття. Матеріали VII Міжнародної науково-методичної конференції. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ – Вінниця, 2010. – 217с.

Для викладачів, аспірантів, науковців і керівних працівників освіти та навчальних закладів.

Редакційна колегія:

О.А. Удод (головний редактор),
С.В. Кириленко (заступник головного редактора),
Ю.В. Ївженко (відповідальний секретар),
Л.Ф. Бурлачук, М.Ф. Бондаренко, М.І. Бурда,
М.Ф. Дмитриченко, Н.М. Кушнарєнко,
Н.Г. Ничкало, Л.М. Паламар, Т.О. Пушкарьова,
О.Я. Савченко, В.К. Сидорєнко,
М.П. Хоменко, В.П. Широчин

У збірнику вміщені доповіді та виступи учасників VII Міжнародної науково-методичної конференції «Духовно-моральне виховання і професіоналізація особистості: виклики XXI ст.», яка організована Міністерством освіти і науки України, Національною академією педагогічних наук України, Академією міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (Свідоцтво про державну реєстрацію № 827748 від 30.12.2009 р.) за участю Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна», Вінницької філії Університету сучасних знань, Житомирського державного університету імені Івана Франка. Конференція відбулася 29-30 жовтня 2010 р. в м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 2.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Протокол № 10 від 29.09.2010 р.

Адреса редакції: 04070, Київ-70, вул. П. Сагайдачного, 37, тел. 496-25-34; 228-11-04
21050, Вінниця, вул. Соборна, 11, тел. 61-10-37

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ИНСТИТУТ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
АКАДЕМИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ПО КРЕАТИВНОЙ ПЕДАГОГИКЕ

Научно-методический сборник

ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ И ПРОФЕССИОНАЛИЗИЦИЯ ЛИЧНОСТИ: ВЫЗОВЫ XXI ВЕКА

Киев-Винница, 2010

Духовно-нравственное воспитание и профессионализация личности вызовы XXI века. Материалы VII Международной научно-методической конференции. // Институт инновационных технологий и содержания образования МОН Украины, Академия международного сотрудничества по креативной педагогике. – Киев-Винница, 2010. – 217 с.

Для преподавателей, аспирантов, ученых, студентов и руководящих работников образования и учебных заведений.

Редакционная коллегия:

О.А. Удод (главный редактор),
С.В. Кириленко (заместитель главного редактора),
Ю.В. Ивженко (ответственный секретарь),
Л.Ф. Бурлачук, М.Ф.Бондаренко, М.И. Бурда,
М.Ф. Дмитриченко, Н.М. Кушнарченко,
Н.Г. Ничкало, Л.М.Паламар, Т.О.Пушкарева
А.Я.Савченко, В.К.Сидоренко,
М.П.Хоменко, В.П.Широчин.

В журнале представлены доклады и выступления участников VII Международной конференции “Духовно-нравственное воспитание и профессионализация личности: вызовы XXI века”, организованная Министерством образования и науки Украины, Национальной академией педагогических наук Украины, Академией международного сотрудничества по креативной педагогике (Свидетельство государственной регистрации №827748 от 30.12.2009 р.) при участии Винницкого социально-экономического института Университета «Украина», Винницкого филиала Университета современных знаний, Житомирского государственного университета имени Ивана Франко. Конференция состоялась 29-30 октября 2010 г. в г. Виннице, ул. Хмельницкое шоссе, 2.

Редакционная коллегия не всегда разделяет позицию авторов.

Авторы несут полную ответственность за опубликованный материал

Рекомендовано к печати Ученым советом Института инновационных технологий и содержания образования Протокол № 10 от 29.09.2010 г.

Адрес редакции: 04070, Киев-70, ул. П. Сагайдачного, 37, тел. 496-25-34; 228-11-04
21050, Винница, ул. Соборная, 11, тел.61-10-37

© Институт инновационных технологий и содержания образования
Министерства образования и науки Украины, 2010
© Академия международного сотрудничества по
креативной педагогике, 2010

ЗМІСТ

<i>Чернілевський Д.В., Столяренко О.В.</i>	
ФІЛОСОФСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ХХІ СТОЛІТТЯ	7
<i>Афонін А.С., Теклюк В.О.</i>	
ВИХОВНИЙ І ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ.....	10
<i>Березюк О.С.</i>	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ	12
<i>Березюк Ю.В.</i>	
ІВАН ФРАНКО ТА ІДЕЇ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	15
<i>Вознюк О.В.</i>	
САМООСВІТА І САМОВИХОВАННЯ ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ.....	18
<i>Вознюк Т.К.</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ НА ОСНОВІ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ.....	22
<i>Іванов С.А.</i>	
МЕДІАОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ ЗАКОНА ТЕХНОГУМАНІТАРНОГО БАЛАНСА.....	25
<i>Козлакова Г.О.</i>	
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ.....	28
<i>Левківський М.В.</i>	
ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	31
<i>Марченко Ю.Г.</i>	
ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ	34
<i>Момот Т.В.</i>	
СТАТЕВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ У ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ.....	37
<i>Ніколаєвська Р.М.</i>	
АКМЕОЛОГІЯ: НОВА ЯКІСТЬ ОСВІТИ.....	42
<i>Пісненко С. А.</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ОСНОВІ МІЖПРЕДМЕТНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ.....	47
<i>Пономарьова Л.М.</i>	
ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ЛІКАРЯ УКРАЇНИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕТИКО – ДЕОНТОЛОГІЧНИХ ТА ЮРИДИЧНО – ПРАВОВИХ КУРСІВ В УМОВАХ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ.....	51
<i>Стець Н.В.</i>	
ВТL-ПОСЛУГИ В ТОРГІВЛІ І НАПРЯМКИ ЇХ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	54
<i>Дзис Л.В.</i>	
ЕТИЧНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦІВ – ЗНАЧНИЙ РЕЗЕРВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ.....	58
<i>Мозгалева Н.Г., Герасимова І.Г.</i>	
ГЕНДЕРНА СВІДОМІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	60
<i>Зелінська Л.В.</i>	
ЛЕКЦІЙНИЙ ТЕАТР В УНІВЕРСИТЕТІ ЯК ОСЕРЕДОК ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ (З ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ВИКЛАДАЧА-ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ).....	63
<i>Кочурська І.В.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ (ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ).....	66
<i>Лазарєв М.І., Рубан Н.П.</i>	
КОНЦЕПЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ КРЕАТИВНОГО НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	68
<i>Дідичук Л.А.</i>	
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ.....	77
<i>Масалова О.Ю.</i>	
ФОРМИРОВАНИЕ ОПЕРАЦИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТА	80
<i>Осійський Ю.О., Єфременко В.А.</i>	
ДУХОВНА І СВІТСЬКА СИСТЕМИ ОСВІТИ: ШЛЯХИ ВЗАЄМОЗБЛИЖЕННЯ.....	86
<i>Ягунов В.В., Предиткевич О.С.</i>	
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА ОСНОВІ СУБ'ЄКТНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ.....	87
<i>Локаєнко Л.А.</i>	
МІСЦЕ МУЗИКИ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	91
<i>Якимчук К.Д.</i>	
ПУТИ УЛУЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ВОСПИТАННЯ СТУДЕНТОВ ВІННИЦЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО ІНСТИТУТА	95
<i>Стеблецька Г.Е.</i>	
РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА КУЛЬТУРА.....	100
<i>Шуберт О. А.</i>	
МОРАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕЛІГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ СУСПІЛЬСТВА.....	104
<i>Бахновська І.П.</i>	
ПРИНЦИПИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ОСНОВНИЙ ОСОБЛИВИЙ ЇЇ ЕЛЕМЕНТ	107
<i>Протоієрей Бойков В.</i>	
ЮВЕНАЛЬНА ІЮСТИЦІЯ: УГРОЗА СЕМЬЄ, ОБЩЕСТВУ, ГОСУДАРСТВУ.....	109

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

<i>Войціцька Т.Б.</i> ВІД ЧОГО ВІЛЬНИЙ ВІЛЬНИЙ ВІРШ.....	111
<i>Дмитрова Т.В., Дмитрів М.І.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ВИВЧЕННЯ ІНТЕРАКЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОБРАЗУ «Я».....	113
<i>Дмітренко Н.С.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ МОТИВАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	116
<i>Духаніна Н.М.</i> МЕДАОСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	119
<i>Іванова О.І.</i> ОБСТАВИНИ ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ МІЖНАРОДНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВ.....	124
<i>Колодій О.С.</i> ПОНЯТТЄВА СТРУКТУРА ПАТРІОТИЗМУ.....	126
<i>Корницька Л.А.</i> ЕТНОДИЗАЙН ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ І ДУХОВНО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ	130
<i>Костриця Н.М.</i> ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	137
<i>Литвинов І.О.</i> ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	141
<i>Мірошніченко І.М.</i> РОЛЬ РЕЛІГІЇ ТА РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	142
<i>Морозюк Н.В.</i> ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	144
Стеблецький В.В. РОЗКОДУВАННЯ АРХЕТИПІВ ЯК ШЛЯХ ДО ПОДОЛАННЯ КІБЕРАДДИКЦІЇ.....	146
<i>Новикова Г.П.</i> МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАННЯ І ФОРМИРОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ, ДУХОВНО – НРАВСТВЕННОЇ ЛИЧНОСТІ В СОВРЕМЕННИХ УСЛОВИЯХ.....	148
<i>Орленко Н.А.</i> ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРАТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПІЛОТІВ.....	153
<i>Петракова Т.И.</i> «ЧУЮЩИЕ СВЯТОЕ СЕРДЦЕМ...»	158
<i>Погоріла С.Г.</i> ДУХОВНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ МОДЕЛІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА.....	161
<i>Рябокін Л.М.</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК ОСНОВА ЦІННІСНОГО ПІЗНАННЯ.....	166
<i>Ковш Т.О.</i> НАВЧАЛЬНІ І ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ РОЛЬОВОЇ ГРИ.....	169
<i>Настенко С.М.</i> ТЕСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИМІРЮВАННЯ ЗДІБНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	172
<i>Півень Н.М.</i> ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ В СХІДНІЙ УКРАЇНІ	177
<i>Скаб В.Я.</i> МЕТА, ЦІЛІ, ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	183
<i>Федорова М.А.</i> ВИХОВАННЯ ПРАЦЕЛЮБНОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ЦІННОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	186
<i>Федорцова О.Г.</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	190
<i>Хаустова О.В.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ Й КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ.....	192
<i>Лисюк Ю.В.</i> СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІДЛІТКАМ, ЩО ПОВЕРТАЮТЬСЯ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	196
<i>Хацановський В.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ МИРОТВОРЧИХ КОНТИНГЕНТІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	197
<i>Цікра І.О.</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЗМІСТУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОЇ ЛАНКИ УПРАВЛІННЯ НАПРИКІНЦІ ХХ СТ. – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	201
<i>Фурман В.В.</i> СФОРМОВАНІСТЬ ОСОБИСТІСНОЇ РЕФЛЕКСІЇ СТУДЕНТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	206
<i>Ягупова О.В.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ТА СТУДЕНТІВ.....	210
<i>Локаєнко А.Р.</i> ПАВЛО ЧУБИНСЬКИЙ – АВТОР ГІМНУ УКРАЇНИ.....	213

І ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ: ВИКЛИКИ ХХІ СТ.

5. Иоанн (Маслов), схиархимандрит. Глинский патерик. М., 1997
6. Иоанн (Маслов), архимандрит. Преподобный Амвросий Оптинский и его эпистолярное наследие. М., 2000
7. Ключевский В.О. Древнерусские жития святых как исторический источник. М., 1871
8. Концевич И.М.. Старчество: Из книги «Оптина пустынь и ее время». ЖМП, 1996, № 9
9. Лествица, или скрижали духовные, преподобного отца нашего Иоанна, игумена Синайской горы. М., 2002
10. Св.Игнатий (Брянчанинов). Сочинения. Т.1. СПб., 1865
11. Сочинения Филарета, митрополита Московского и Коломенского, т.5. М, 1885
12. Шмелев И.С. Богомолье. М., 1994

УДК 378.125,.017.92.002.645

Погоріла С.Г.

Національний авіаційний університет, м.Київ

ДУХОВНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ МОДЕЛІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

В статті представлена характеристика преподавателя высшего учебного заведения с позиции анализа его личностных и профессиональных качеств. Особое внимание уделено духовно-моральному компоненту.

In the article description of teacher of higher educational establishment is represent from position of analysis of his individual and . The special attention is spared spiritually moral to the component.

Ключові слова: *духовність, морально-духовні цінності, модель науково-педагогічного працівника, діяльність викладача.*

Keywords: *spirituality, morally spiritual values, activity of teacher, model scientifically pedagogical worker*

Соціально-економічні та духовно-культурні процеси сучасного суспільства засвідчують, що в основу майбутнього покладено ідею побудови Української держави, демократичного устрою та формування нової генерації педагогічних кадрів. Саме через діяльність педагога відбувається становлення громадянина як особистості і фахівця, зміцнюється інтелектуальний і духовний потенціал нації. Інноваційний розвиток сучасної вищої школи не може відбуватися без духовно-морального становлення науково-педагогічного працівника. Його педагогічна майстерність є складовою розвитку суспільства.

Актуальним для сучасного суспільства є питання проблеми розвитку інтелектуального, духовного та фізичного компонентів особистості, її освітнього та професійного вдосконалення, звернення до духовно-моральних і загальнолюдських цінностей.

Метою даної статті є дослідження духовного компонента у структурі моделі науково-педагогічного працівника.

У педагогічному аспекті духовність розуміється як особлива характеристика особистості, яка містить її духовні інтереси та потреби. У духовності втілюються емоційні й інтелектуальні компоненти особистості, що виражаються у творчій діяльності, ціннісних орієнтаціях і моральних установках. Духовність розглядається як внутрішня сфера самовизначення людини, її естетичний стан. Саме через засвоєння моральних, інтелектуальних і естетичних потреб у процесі активної діяльності людини, відбувається розвиток духовності особистості [7, с.223].

Духовність співвідноситься з морально забарвленими інтелектуально-вольовими якостями особи і потребує мужності, сили, надії та віри. Вона виступає головним принципом самобудування особи та суспільства, необхідною умовою вільного і творчого ставлення до особистого й суспільного життя. Духовність передбачає не просто орієнтацію на вищі, загальнолюдські цінності, а й здатність і потребу свідомо і вільно будувати своє життя як унікальне, посилюючи, розширюючи та поглиблюючи його. Духовність потребує постійного розвитку свідомості та самосвідомості людини, її емоційних, моральних, естетичних, інтелектуальних і вольових якостей, певної системи знань, насамперед про саму себе, свій мікрокосм, а також потреб, навичок і вмій. Тобто суб'єктом духовності виступає не свідомість людини, а її дух – як своєрідний сплав свідомості (включаючи самосвідомість та підсвідомість), інтелекту, волі та почуттів, у межах якої кожна з цих характеристик людини набуває нової якості та спрямованості [5, с.50].

Формування духовної культури у студентів вищої школи та поєднання професійних якостей і загальнолюдських духовно-моральних цінностей людини зумовлено особливостями сучасного етапу розвитку економічних, політичних, соціальних процесів у країні, переходом до ринкової економіки та потребою суспільства у відродженні духовності нації. Саме формування єдиної сучасної нації ґрунтуватиметься на

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

утвердженні принципів духовності, розвитку та збереження культурної спадщини.

Обов'язковою умовою побудови нового високоморального суспільства є духовний розвиток молодого покоління. Науково-педагогічний працівник має стати духовним наставником у пошуку істини, добра і краси, взірцем розсудливості в особистому і громадському житті. Бо саме перед працівниками вищої школи сьогодні постає завдання – виховати толерантну, доброзичливу, справедливу, небайдужу до інших особистість з почуттям власної гідності та готовністю до роботи за фахом.

Професійна діяльність науково-педагогічного працівника є неперервним процесом розв'язання навчально-виховних завдань, спрямованих на розвиток особистості студента. Її ефективність визначається ціннісними орієнтаціями педагога, а потреби гуманізації освіти зумовлюють творчу, вільну діяльність викладача вищої школи спрямовану на прогресивний розвиток особистості.

Діяльність учителя, педагога з'явилась ще в першому столітті до нашої ери у Древній Греції. Проблему майстерності педагога розглядали античні мислителі – Сократ, Аристотель, Платон, Цицерон. Видатні представники античності обґрунтовували залежність успішності навчального процесу від особистісних властивостей педагога, зокрема від його гуманізму. Як і античні мислителі-педагоги, українські просвітники приділяли увагу гуманістичній спрямованості навчання, мета якого сформувати мислячу, чуйну, освічену людину [8, с 5].

Відомий вітчизняний педагог Г.Сковорода вважав, що наставник повинен пам'ятати про власну гідність, бути безкомпромісним, чесним, служити добру і виявляти повагу до особистості того, кого навчає, виховує; знати свою справу, постійно займатися самоосвітою: «Довго навчайся сам, якщо хочеш навчати інших».

Викладач вищого навчального закладу здійснює різні види діяльності: педагогічну, науково-дослідну, професійну (за основною спеціальністю), господарську, управлінську та громадську. Серед них можна виділити два види творчої діяльності – наукового працівника та педагога. Саме сполучення цих двох видів творчої діяльності З.Ф. Єсарєва вважає найпродуктивнішим для викладача вищої школи [6, с. 26].

Продуктивність діяльності викладача вищої школи Н.В. Кузьміна пропонує диференціювати за різними рівнями:

- репродуктивний;
- адаптивний;
- локально-моделюючий знання студентів;
- системно-моделюючий знання студентів, діяльність та поведінку студентів.

Діяльність викладача вищої школи, є багатоаспектною, саме це, на нашу думку, стало підставою для визначення вченими його функцій. Так З.Ф. Єсарєвою та С.Г. Вершаловським визначені такі спеціальні функції діяльності викладача ВНЗ: інформаційна, розвивальна, орієнтаційна та адаптаційна [1, с. 42]. Існує й інша класифікація функцій діяльності викладача. (С.Д. Максименко, В.О. Солов'єнко) ними є такі:

1. загальнопедагогічні:

- інформаційні: надання студентам глибоких і міцних знань, умінь та навичок з основних наук; формування наукового світогляду й загальнолюдської моралі;
- мобілізаційні: уміння зосередити всі фізичні й розумові сили студентів на вирішенні навчальних завдань, створити позитивний емоційний настрій; формувати й закріплювати уміння й навички навчальної праці, раціонального застосування знань на практиці; уміння зосередити увагу студентів, актуалізувати їх мислення, націлити їх почуття й волю на успішне виконання навчальних планів та програм;
- розвивальна функція вимагає від викладача: уміння і навичок керування розумовою діяльністю студентів, розвитком їх розуму, почуттів та волі у процесі навчання й праці; уміння формувати багатогранну й гармонійну особистість демократичного суспільства; уміння розвивати пізнавальні інтереси й індивідуальні здібності студентів;
- орієнтаційні: формування соціальних знань і професійної орієнтації з урахуванням вимог суспільства, здібностей, нахилів і можливостей; виховання бережливого ставлення до природи.

2. загальнотрудові:

- конструктивна функція виявляється в: конструктивній діяльності (уміння планувати навчальний процес, міжпредметні зв'язки, власні педагогічні дослідження); конструктивно-матеріальній діяльності (планування й обладнання навчальних кабінетів, накопичення дидактичних матеріалів);
- комунікативна функція: уміння викладача встановлювати правильні взаємовідносини із студентами; викладач не лише навчає й виховує студентів, але й сам особисто дає приклад додержання загальнолюдської моралі, старанного ставлення до справи, виконання даних обіцянок;
- дослідницька функція - це особливий вид діяльності викладача, що включає такі компоненти: творчий пошук, творче навчання студентів шляхом опрацювання й впровадження у практику більш досконалих методів та прийомів, засобів та форм навчання й виховання; науковий аналіз й узагальнення свого педагогічного досвіду; дослідницька діяльність на шляху подальшого удосконалення навчально-виховного процесу. Дослідницька діяльність неможлива без сміливого експерименту, педагогічного ризику, активного пошуку й відстоювання істини.

І ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ: ВИКЛИКИ ХХІ СТ.

– організаторська функція передбачає здійснення на практиці всього того, що було задумано й опрацьовано під час підготовки до занять і навчально-виховних заходів. Організаторська діяльність викладача поділяється на: організацію повідомлення навчального матеріалу; організацію своєї поведінки у процесі педагогічної діяльності організацію студентів відповідно до мети й завдань навчально-виховного процесу [13; 10-12].

Для успішної діяльності викладачеві ВНЗ необхідні як певні особистісні, професійно вагомі властивості, так і відповідні знання та спеціальні навички. Перелік та опис загальнотрудових і спеціальних умінь та навичок, необхідних для виконання певної професійної діяльності у психології праці дістав назву професіограми [11, с.55].

Професіограма викладача ВНЗ включає сукупність особисто-ділових рис, суспільно-політичні, психолого-педагогічні та спеціальні знання, а також педагогічні уміння і навички, необхідні для виконання ним професійних обов'язків.

Професійні вимоги зумовлюють необхідність наявності у викладача загальногромадських рис; та здібностей що визначають специфіку його фаху; спеціальних знань, уміння та навичок з предмету (спеціальності).

До найважливіших педагогічних здібностей, що являють собою синтез багатьох якостей розуму, почуттів і волі особистості, О.І. Щербаков відносить: дидактичні, конструктивні, перцептивні, експресивні, комунікативні та організаторські.

Специфіка змісту, методики викладання певної дисципліни зумовлюють необхідність появи в структурі професіограми викладача поряд із загальними властивостями й особливих характеристик. Так, зокрема, компонентами моделі викладача економічних дисциплін мають бути:

1. Компетентність – коло повноважень особи, коло питань, з яких вона має певні знання, певний досвід [4, с.82-83].

У структурі професійної компетентності викладача виділяють теоретичну та практичну готовність педагога до діяльності. Професійна компетентність педагога становить основу його майстерності і формується на основі практичного досвіду.

2. Особистісна орієнтація – усвідомлення власної соціальної значущості, відповідальності перед суспільством та собою за результати педагогічної діяльності. Це вміння прогнозувати та оцінювати досягнення науки. Здатність самостійно вчитися, набувати професійних знань, навичок, умінь оволодівати новими технологіями, вдосконалювати кваліфікацію; це – здатність орієнтуватися у світі духовних цінностей, уміння приймати рішення і відповідати за свої вчинки, робити самостійний вибір змісту своєї життєдіяльності, стилю поведінки, способів свого розвитку, формування незалежності суджень у поєднанні з повагою до поглядів інших людей, почуття самоповаги.

3. Професійна позиція педагога. Специфіка педагогічної діяльності вимагає аби викладач мав чітку власну позицію, вмів науково її обґрунтувати, відстоювати результати досягнень у професійній діяльності. Студенти високо цінують викладача, який володіє глибокими знаннями зі свого фаху, виявляє обізнаність у своїй галузі та відзначається ерудованістю.

4. Морально-духовна культура – полягає в тому, що сукупність принципів, норм і правил, які регулюють поведінку та відносини у процесі педагогічної діяльності, визначаються змістом загальної моралі. Важливим компонентом у структурі моделі науково-педагогічного працівника є морально-духовні якості особистості викладача, почуття національної гідності, що виявляється у шані до свого народу, Батьківщини, до державних символів, Конституції та законів України. Висока моральність виявляється у шанобливому ставленні до своїх батьків, свого народу, його традицій, звичаїв, культури та історії.

Сутність поняття "культура" полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей для кожної людини, продуктом і одночасно творцем культури є людина; головним джерелом культури є діяльність людини; культура містить способи і результати діяльності людини.

У духовній культурі, гуманістичній спрямованості професійно-педагогічної діяльності виявляється індивідуальність викладача.

Значне місце в системі морально-духовних цінностей науково-педагогічного працівника відводиться життєвим ідеалам, адже ідеал – це уособлення найбільш цінного і величного в людині, що дає змогу самоудосконалюватися, містить довершені моральні якості. Прояв життєвих ідеалів досвідченого викладача завжди знайде відгук у свідомості студентів, що допоможе їм самоутвердитись.

Основою професійно-педагогічної етики, на думку В.М. Галузинського, М.Б. Євтуха, є гуманність, суть якої полягає у виробленні та зміцненні почуття справедливості до студентів, педагогічного такту у поводженні з ними та з колегами [2, с. 86].

Всі рішення, вчинки та висловлювання, що приймаються, виявляються та продукуються викладачем у процесі взаємодії зі студентами, викликають відразу їх оцінні судження, які належать дорослим людям і мають ознаку «вироку» - оцінку викладача очима студентів з професійної точки зору.

Викладачеві ВНЗ має бути властивою інтелігентність, яка проявляється в морально-поведінковому стилі викладача, закріплюється в глибині його професійної обізнаності та широчині загальнокультурної

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

впливовості, тонкошах естетичних поглядів, смаків та ідеалів [2, с.137].

Особливою проблемою, актуальною для педагогічної діяльності, є проблема педагогічної етики. Так Єлканов С.Б. визначив такі основні групи етично-педагогічних якостей викладача:

- 1) моральний вибір та ставлення викладача до своєї професії;
- 2) етичне спрямування ставлень до студентів та до інших учасників педагогічного процесу;
- 3) етичне ставлення викладача до соціального середовища та суспільного життя..

З даною проблемою тісно пов'язана проблема спрямованості педагогічної культури викладача, її сутність та структурні компоненти. Саме ці питання досліджувала В.Гриньова. Науковець визначає якості викладача, від яких залежить успішність професійно-педагогічної діяльності. Це:

- професійно спрямовані параметри (любов до студентів і професії, відданість своїй справі та ін.);
- інтелектуальні параметри (гнучкість, варіативність, самостійність мислення, увага, уява та ін.);
- індивідуально-психологічні якості (стриманість, вимогливість, спостережливість);
- соціально-психологічні якості (повага до людини, комунікативність, справедливість та ін.).

Результатами процесу формування педагогічної культури викладача має стати розвиток його професійної позиції, педагогічної етики, професійної майстерності та компетентності, творчої індивідуальності [3; с.61]

Духовна цінність науково-педагогічного працівника виявляється в його творчій індивідуальності. Риси творчої індивідуальності є найважливішою умовою ефективною адаптації науково-педагогічних працівників до професійної діяльності, а також сприяють становленню його як креативної особистості та , а також виробленню і мотивації професійної творчості.

Творча індивідуальність розглядається як процес і результат розвитку людиною своєї неповторної індивідуальної своєрідності, але не як самоціль, а як необхідну умову для накопичення й реалізації особистісного творчого потенціалу за наявності нових культурних, соціальних, матеріальних та інших цінностей.

Обґрунтовуючи зміст моделі творчої особистості професіонала Е.Лузік розглядає його через поєднання головних рис її характеру. Серед них виділено риси через ставлення :

- до професійної діяльності – ініціативність, самостійність, організованість, працездатність, здатність до ризику;
- до інших людей – гуманність, товарицькість, чуйність, доброта, уважність, тактовність;
- до самого себе – самовладання, почуття власної гідності, скромність, самокритичність, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення;
- до продуктів діяльності – акуратність, добросовісність, щедрість, дбайливість.

У структурі педагогічно значимих властивостей викладача ВНЗ вчені обґрунтовують необхідність такої риси як креативність. Розвиток креативності сприяє досягненню спеціалістом високого рівня професіоналізму, духовної вершини, тобто сприяє самоактуалізації особистості [12; с. 81]

Становлення особистості науково-педагогічного працівника відбувається, як зазначалось вище, у різних видах діяльності. Мовленнєва діяльність в цьому напрямі відіграє одну з провідних ролей. Психолог В.А.Крутецький зазначав: «Здібність ясно і чітко висловлювати свої думки та почуття за допомогою мови, а також міміки і пантоміміки – одна з важливих здібностей у професії викладача», «... мова здібного педагога є жвавою, образною, інтонаційно яскравою та виразною, емоційно забарвленою, з чіткою дикцією, в ній відсутні стилістичні, граматичні, фонетичні вади» [10, с.176].

До функцій мовленнєвої діяльності педагога вищої школи належать такі

- 1) інформативна, завдяки реалізації якої, як відомо, відбувається процес викладання, тобто передачі та сприймання нової професійної або загальнокультурної інформації;
- 2) орієнтаційна, за допомогою якої здійснюється практична орієнтація студентів на виконання тієї чи іншої діяльності - лабораторних робіт, домашніх завдань, написання рефератів тощо;
- 3) апелятивна, яка спрямована на запрошення аудиторії до співпраці з викладачем («Давайте разом подумаємо ...»), «Прошу уважно розібратись ,,»);
- 4) конативна, за якою суб'єкт процесу навчання звертається до певного об'єкта, адресуючи йому свою пропозицію;
- 5) емоційна, при здійсненні якої виявляються почуття або емоції;
- 6) комунікативна, що спрямована на встановлення комунікації (знайомство, контакт в навчальній, поведінковій, побутовій сферах) між суб'єктом та об'єктом процесу навчання та виховання;
- 7) волонтеративна, яка забезпечує підпорядкування об'єкта вимогам суб'єкта, змушує його виконувати певні нормативи поведінки і звертання, ввічливості та етикету;
- 8) мотиваційна, яка дозволяє учасникові навчально-виховного процесу виявляти мотиви своїх дій та рішень;
- 9) розвивальна, завдяки якій відбувається розвиток тієї чи іншої сфери особистості;
- 10) організаторська, за якої суб'єкт процесу організовує аудиторію студентів, налагоджує спільну

І ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ: ВИКЛИКИ ХХІ СТ.

діяльність того колективу, з яким він працює;

11) управлінська, завдяки якій мовленнєва діяльність стає подібною до організаторської, але містить дещо відмінні від неї інструктивно-розпоряджувальні елементи у процесі учіння [2, с.47].

Узагальнюючи матеріали щодо характеристики викладача вищого навчального закладу як суб'єкта навчально-виховного процесу, фахової підготовки, вважаємо доречним окреслити сукупність загальних вимог до нього з позиції компетентнісного підходу. У нього мають бути сформовані такі види компетентностей:

- професійна, що базується на спеціальній науковій, практичній та психолого-педагогічній підготовці;
- загальнокультурна та гуманітарна, що включають знання основ світової культури, гуманістичних особистісних якостей, відповідальності за результати власної діяльності, мотивації до самовдосконалення;
- креативна, що передбачає сформованість нестандартного мислення, володіння інноваційною стратегією та тактикою, гнучку адаптацію до змін змісту та умов професійної діяльності;
- комунікативна, що включає розвинену мову, володіння іноземними мовами, сучасними засобами зв'язку та основами комп'ютерної грамотності, вміння складати ділові папери і т. ін.;
- соціально-економічної, що передбачає володіння основами сучасної економіки, знання законів бізнесу, азів екології та права [9, с.216].

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що духовний компонент є важливою складовою структури моделі науково-педагогічного працівника, оскільки він сприяє розширенню світогляду, розвитку загальної моральної культури, формуванню відповідних духовно-моральних якостей, стимулює процес самовиховання, сприяє застосуванню теоретичних знань у своїй професійній діяльності та повсякденному житті. Оскільки об'єктом і суб'єктом педагогічної діяльності є людина, то науково-педагогічному працівнику необхідно мати такі якості, як висока моральність, тактовність та гуманність у стосунках зі студентами, чесність, справедливість та відповідальність у професійній діяльності

Література:

1. Вершаловский С.Г. Общее образование взрослых: стимулы и мотивы. / С.Г.Вершаловский – М., 1987.
2. Галузинський В.М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні / В.М.Галузинський, М.Б.Євтух – К., Інтел, 1995. – 159 с.
3. Гриньова В. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В.Гриньова // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 61.
4. Данилова Г. Акмеологічна модель педагога / Г.Данилова // Освіта і управління. – 2005. – № 3-4. – С.82-84.
5. Доній В.М. Мистецтво життєтворчості особистості: Наук.метод.посібник: У 2 ч. В.М.Доній, Г.М.Несен, Л.В.Сохань, І.Г.Єрмаков.- К. 1997.- Ч 1: Теорія і технологія життєтворчості. – 392 с.
6. Єсарєва З.Ф. Взаимодействие научной и педагогической деятельности преподавателя университета: Автореф. дис. док. пед. наук. – Л., 1975.
7. Жигайло Н. Соціально-психологічний та еволюційно-історичний виміри духовного розвитку особистості / Н.Жигайло // Педагогіка і психологія професійної освіти // Науково-методичний журнал. – 2009.–№3. – 223с.
8. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність / І.А.Зязюн: К.: Вища школа, 1997. – 350 с.
9. Кирсанов А.А. Методологические и методические основы профессионально-педагогической подготовки преподавателя высшей технической школы // Кирсанов А.А., Иванов В.Г., Гурье Л.И.: Казань, 1997.
10. Крутецкий В.А. Основы педагогической психологии // В.А.Крутецкий: М., Просвещение, 1972. – 254с.
11. Лозниця В.С. Психологія менеджменту // В.С.Лозниця: К., 2000. – 510 с.
12. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України / Е.В.Лузік // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 76-82.
13. Максименко С.Д. Загальна психологія / С.Д.Максименко, В.О.Солов'єнко: Київ, 2001. – 255 с.
14. Мороз О.Г. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / За ред. О.Г. Мороза: К., 2001. – 337 с.